

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

TRẦN VĂN CÔNG

**TỔ CHỨC HÀNH NGHỀ LUẬT SƯ THEO PHÁP LUẬT
VIỆT NAM TỪ THỰC TIỄN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2019

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

TRẦN VĂN CÔNG

**TỔ CHỨC HÀNH NGHỀ LUẬT SƯ THEO PHÁP LUẬT
VIỆT NAM TỪ THỰC TIỄN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH**

Ngành: Luật kinh tế

Mã số: 9.38.01.07

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trong luận án đều được trích dẫn nguồn trung thực. Những kết luận khoa học của luận án chưa được ai công bố trong bất kỳ công trình nào.

Tác giả luận án

TRẦN VĂN CÔNG

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ NHỮNG VẤN ĐỀ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI	10
1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài	10
1.2. Đánh giá tổng quan tình hình nghiên cứu	21
1.3. Lý thuyết nghiên cứu và câu hỏi nghiên cứu	23
Chương 2: NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ TỔ CHỨC HÀNH NGHỀ LUẬT SƯ VÀ PHÁP LUẬT VỀ TỔ CHỨC HÀNH NGHỀ LUẬT SƯ	28
2.1. Những vấn đề lý luận về tổ chức hành nghề luật sư	28
2.2. Khái niệm, đặc điểm và nội dung pháp luật về tổ chức hành nghề luật sư.....	57
Chương 3: THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VÀ THỰC TIỄN ÁP DỤNG PHÁP LUẬT VỀ TỔ CHỨC HÀNH NGHỀ LUẬT SƯ TẠI THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH	66
3.1. Thực trạng về tổ chức và hoạt động của Tổ chức hành nghề luật sư tại thành phố Hồ Chí Minh theo pháp luật.....	66
3.2. Thực tiễn áp dụng pháp luật về Tổ chức hành nghề luật sư tại thành phố Hồ Chí Minh	96
Chương 4: ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN TỔ CHỨC HÀNH NGHỀ LUẬT SƯ VIỆT NAM, PHÁP LUẬT VỀ TỔ CHỨC HÀNH NGHỀ LUẬT SƯ	123
4.1. Nhu cầu hoàn thiện.....	123
4.2. Định hướng hoàn thiện hình thức Tổ chức hành nghề luật sư theo pháp luật và hoàn thiện pháp luật về tổ chức hoạt động của tổ chức hành nghề luật sư	124
4.3. Các giải pháp hoàn thiện tổ chức hành nghề luật sư theo pháp luật Việt Nam.....	126
KẾT LUẬN	148
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ	149
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	150

BẢNG DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

BLDS	: Bộ luật dân sự
BLHS	: Bộ luật hình sự
DNTN	: Doanh nghiệp tư nhân
NCS	: Nghiên cứu sinh
Nxb	: Nhà xuất bản
TCHNLS	: Tổ chức hành nghề luật sư
TNHH	: Trách nhiệm hữu hạn
TNHH-MTV	: Trách nhiệm hữu hạn một thành viên
TP.HCM	: Thành phố Hồ Chí Minh
TW	: Trung ương
UBND	: Ủy ban Nhân dân
VPLS	: Văn phòng Luật sư
WTO	: Tổ chức thương mại thế giới
XHCN	: Xã hội chủ nghĩa

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Bảng số 3.1. Các hình thức tổ chức hành nghề luật sư Việt Nam theo Luật Luật sư năm 2006 (sửa đổi năm 2012) bao gồm:	70
Bảng số 3.2. Tổng hợp số liệu đăng ký hoạt động TCHNLS từ các báo cáo năm của Sở Tư pháp TP.HCM từ các năm 2015, 2016, 2017 và 2018.....	99
Bảng số 3.3. Tổng hợp số liệu hoạt động tham gia tố tụng hình sự của các TCHNLS (VPLS, công ty luật) trong các năm từ năm 2015 đến năm 2018 tại TP.HCM	102
Bảng số 3.4. Tổng hợp số liệu hoạt động tham gia tố tụng dân sự, hành chính, số việc tư vấn pháp luật và dịch vụ pháp lý khác của các TCHNLS (VPLS, công ty luật) trong các năm từ năm 2015 đến năm 2018 tại TP.HCM	104
Bảng số 3.5. Tổng hợp số liệu minh họa về thực tiễn thực hiện các biện pháp tổ chức lại TCHNLS tại TP.HCM, cập nhật từ 30/06/2016 đến 31/03/2018, như sau:	106

MỞ ĐẦU

1. Về tính cấp thiết của đề tài luận án

Trên thế giới, nghề luật sư được tổ chức theo nhiều hình thức và rất đa dạng. Sự đa dạng này xuất phát từ đặc thù lịch sử, văn hóa cũng như hệ thống pháp luật của mỗi nước. Mặc dù có nhiều quan điểm khác nhau về nghề luật sư nhưng có chung một điểm cho rằng, luật sư là một nghề trong xã hội, là công cụ hữu hiệu góp phần bảo vệ công lý. Nghề luật sư rất chú ý đến vai trò cá nhân, uy tín nghề nghiệp của luật sư và tính chất của nghề tự do trong tổ chức hành nghề luật sư. Tùy thuộc vào điều kiện của mỗi nước mà có sự nhận thức khác nhau về vị trí, vai trò của luật sư. Nghề luật sư và vai trò của luật sư luôn có sự thay đổi và phụ thuộc vào sự phát triển kinh tế khách quan của mỗi xã hội.

Ở Việt Nam, kể từ năm 2001 đến nay cùng với thời điểm Pháp Lệnh luật sư năm 2001 được ban hành, các tổ chức hành nghề luật sư cũng được hình thành với nhiều hình thức, quy mô hoạt động khác nhau và ngày càng nhiều (kể cả các tổ chức hành nghề luật sư nước ngoài hoạt động tại Việt Nam). Đặc thù của hoạt động nghề nghiệp luật sư là hành nghề độc lập, tự chịu trách nhiệm cá nhân về hoạt động nghề nghiệp của mình, tuy nhiên, để hỗ trợ và giúp đỡ nhau trong quá trình hành nghề, để nâng cao khả năng đáp ứng nhu cầu của khách hàng và nhằm nâng cao hiệu quả cũng như uy tín nghề nghiệp luật sư trước khách hàng, các luật sư đã hợp tác với nhau cùng hoạt động hành nghề trong các tổ chức hành nghề luật sư (Văn phòng luật sư hoặc công ty luật) nhất định.

Trong thời gian qua, công tác tổ chức và hoạt động luật sư trong các tổ chức hành nghề luật sư trên phạm vi cả nước đã đáp ứng kịp thời một phần nhu cầu hỗ trợ pháp lý ngày càng cao của cá nhân, tổ chức, góp phần quan trọng trong việc bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của bị can, bị cáo và các đương sự khác, phục vụ tích cực cho công cuộc cải cách tư pháp, từng bước

tạo lập môi trường pháp lý thuận lợi và tin cậy cho các hoạt động đầu tư, kinh doanh, thương mại...v.v trong bối cảnh hội nhập quốc tế.

Tại thành phố Hồ Chí Minh, là trung tâm về kinh tế - văn hóa lớn nhất của cả nước, đầu mối giao thương quốc tế năng động trong khu vực, nơi có truyền thống nghề luật sư ra đời từ rất sớm, TP.Hồ Chí Minh có môi trường hết sức thuận lợi cho nghề luật sư phát triển. Trong nhiều năm qua, tại Tp.Hồ Chí Minh luôn có số lượng luật sư, tổ chức hành nghề luật sư đông đảo nhất cả nước, với gần 1/2 tổng số luật sư và khoảng hơn 40% số tổ chức hành nghề luật sư trên cả nước. Nhu cầu dịch vụ pháp lý tại đây cũng rất đa dạng với tính phức tạp ngày một cao, từ các dịch vụ pháp lý “truyền thống” như tham gia tố tụng, tư vấn pháp luật và trợ giúp pháp lý cho người dân, đến hoạt động tư vấn pháp lý cho doanh nghiệp, tổ chức trong và ngoài nước liên quan đến các giao dịch đầu tư, tài chính ngân hàng, thị trường vốn, thị trường bất động sản, sở hữu trí tuệ, tham gia giải quyết tranh chấp thương mại có yếu tố nước ngoài,v.v... Từ những đặc thù của địa phương này, có thể nói việc thực hiện thành công mục tiêu “*Chiến lược phát triển nghề luật sư đến năm 2020*” (do Thủ tướng Chính phủ ban hành theo Quyết định 1072/QĐ-TTg ngày 05/07/2011) trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh có ý nghĩa quyết định đến sự thành công hay không của *chiến lược phát triển nghề luật sư* trên phạm vi cả nước. Vì vậy, hoạt động hành nghề luật sư trong các tổ chức hành nghề luật sư được kỳ vọng rất nhiều trong giai đoạn phát triển kinh tế xã hội hiện nay, sự kỳ vọng của xã hội về hoạt động luật sư có được hiện thực hóa hay không phụ thuộc rất nhiều vào hoạt động của các tổ chức hành nghề luật sư. Các tổ chức hành nghề luật sư được thành lập khá nhiều về số lượng tại TP.Hồ Chí Minh, tuy nhiên, phải thấy rằng đa số các tổ chức hành nghề luật đang thiếu tính chuyên nghiệp và có quy mô nhỏ, hiệu quả chưa cao. Hạn chế mang tính toàn diện trong các khâu quản trị, điều hành nhằm hướng tới minh

bạch và hiệu quả chưa được các tổ chức hành nghề luật sư chú trọng và vì thế thiếu khả năng cạnh tranh, nhất là cạnh tranh quốc tế.

Luật Luật sư năm 2006 (sửa đổi, bổ sung năm 2012) ra đời cùng với Luật Doanh nghiệp năm 2014 và một số văn bản pháp luật khác có quy định về tổ chức hành nghề luật sư. Các quy định này chỉ có thể tạo ra cơ sở pháp lý cho việc tổ chức, hoạt động của tổ chức hành nghề luật sư chứ chưa thể đáp ứng yêu cầu quản trị phù hợp với bản chất và tính chất hoạt động của các tổ chức cung cấp dịch vụ pháp lý. Bởi tổ chức hành nghề luật sư có những nguyên tắc hoạt động riêng và những yêu cầu đặc thù. Trong bối cảnh đó, pháp luật về tổ chức hành nghề luật sư cũng khó được coi là đầy đủ và hoàn chỉnh. Và do vậy, câu hỏi đặt ra các tổ chức hành nghề luật sư được tổ chức và hoạt động như thế nào là phù hợp trong bối cảnh phát triển của đất nước nói chung và TP.Hồ Chí Minh nói riêng vẫn chưa có câu trả lời thỏa đáng.

Mặt khác, trên nhiều phương diện khoa học, cho đến nay đã có khá nhiều công trình nghiên cứu pháp luật về luật sư, pháp luật về nghề luật sư, quản trị công ty luật theo pháp luật Việt Nam, v.v... nhiều nhà nghiên cứu, nhiều chuyên gia pháp luật quan tâm và các đề tài nghiên cứu ở nhiều cấp độ khác nhau nhằm góp phần hoàn thiện các vấn đề về lý luận và thực tiễn về pháp luật hành nghề luật sư, tổ chức hành nghề luật sư và các hoạt động tư pháp nói chung. Tuy nhiên cho đến nay, có thể khẳng định rằng các công trình nghiên cứu một cách đầy đủ, hệ thống và toàn diện pháp luật về TCHNLS, Tổ chức hành nghề luật sư theo pháp luật Việt Nam còn quá ít ỏi và khiêm tốn. Đây là góc nhìn về khoa học pháp lý cần được bổ khuyết trong nghiên cứu về TCHNLS theo pháp luật Việt Nam.

Xuất phát từ những trình bày trên đây, NCS chọn đề tài: **“Tổ chức hành nghề luật sư theo pháp luật Việt Nam từ thực tiễn thành phố Hồ Chí Minh”** làm đề tài nghiên cứu luận án tiến sĩ luật học, chuyên ngành luật kinh tế là rất cần thiết trong giai đoạn hiện nay nhằm bổ sung cơ sở lý luận và thực

tiền cho việc hoàn thiện tổ chức hành nghề luật sư, tạo cơ sở khoa học cho việc kiến nghị và hoàn thiện pháp luật về TCHNLS.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Mục đích nghiên cứu là tham gia nghiên cứu khoa học pháp lý nói chung và khoa học pháp lý về tổ chức hành nghề luật sư nói riêng, tạo lập một công trình nghiên cứu khoa học pháp lý tương đối hoàn chỉnh, đáp ứng các đòi hỏi của Luận án tiến sỹ luật học về tổ chức hành nghề luật sư trong bối cảnh Việt Nam hiện nay. Trên cơ sở phân tích những vấn đề lý luận về tổ chức hành nghề luật sư, pháp luật về tổ chức hành nghề luật sư, thực trạng pháp luật Việt Nam về tổ chức hành nghề luật sư, thực tiễn áp dụng pháp luật về tổ chức hành nghề luật sư tại TP.Hồ Chí Minh. Luận án đề xuất những định hướng và giải pháp cụ thể hoàn thiện thể chế về tổ chức hành nghề luật sư, từ đó thúc đẩy sự phát triển tổ chức hành nghề luật sư cả về lượng và chất.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để thực hiện mục đích trên đây, Luận án đặt ra các nhiệm vụ nghiên cứu chủ yếu sau đây:

- Nghiên cứu cơ sở lý luận về tổ chức hành nghề luật sư, đặc điểm của tổ chức hành nghề luật sư so với các doanh nghiệp thông thường, nội hàm pháp luật về tổ chức hành nghề luật sư; làm rõ các khía cạnh lý luận xung quanh các vấn đề về tổ chức hành nghề luật sư, pháp luật về tổ chức hành nghề luật sư;

- Nghiên cứu so sánh có phân tích và đánh giá thực trạng pháp luật quy định về tổ chức hành nghề luật sư, qua đó có được các đánh giá chính xác về thực tiễn TCHNLS theo pháp luật Việt Nam hiện nay, từ đó chỉ ra được những ưu điểm và các hạn chế, bất cập cần khắc phục;

- Trên cơ sở các kết quả nghiên cứu lý luận và thực tiễn, Luận án đề xuất các định hướng và đưa ra kiến nghị các giải pháp nhằm hoàn thiện các